

MESA III: LA TB EN LAS ARTES Y EN LA VIDA CORRIENTE

Moderadores: **Pere J. Cardona.** Institut d'Investigació en Ciències de la Salut Germans Trias i Pujol. Badalona.
Laura Gavalda. Servei de Prevenció i Control de la Tuberculosi i Programes Específics. Agència de Salut Pública de Catalunya. Barcelona.

La nadala del COMB de 2024 : “la influencia de la tuberculosi en la creació artística”

Miquel Bruguera Cortada

Unitat d'Estudis Acadèmics. COMB. Barcelona.

Correspondencia:

Miquel Bruguera Cortada

E-mail: mbruguera@comb.cat

Es costum de la junta de govern del Col·legi de Metges de Barcelona (COMB) felicitar les festes de Nadal amb un llibret en el que s'examina un aspecte inèdit de la medicina amb el que el president del Col·legi desitja unes bones festes a la totalitat de la col·legiació, a les juntes de govern dels demes col·legis professionals i als directius d'institucions culturals i administratives del nostre país.

Cada Nadala té l'aspecte d'un llibret amb un format quadrat, de 20 cm x 20 cm i d'unes 20 pàgines (Figura 1). Amb les Nadales es pretenia substituir el tradicional targetó il·lustrat de felicitació amb una escena bíblica o costumista.

Quan vaig accedir a la presidència del COMB l'any 1994 vaig prometre que el segon Nadal en que estès en el mateix càrrec no felicitaria les festes amb un targetó sinó amb una història que entretingues una estona mes llarga als lectors i els ensenyés alguna cosa que no coneguessin.

Vaig estar en el càrrec 16 anys, durant els qual vaig fer enviar cada any una Nadala, algunes de les quals les va escriure l'Alfons Zarzoso, que era el director del Museu de la Història de la Medicina de Catalunya, altres les vaig escriure jo i un tercer grup les vàrem escriure plegats l'Alfons Zarzoso i jo (Figura 2).

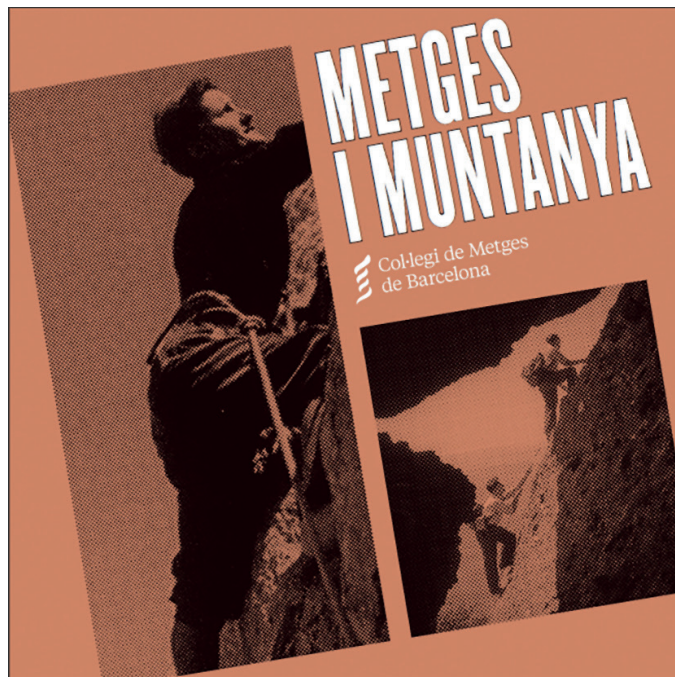
Al deixar la presidència del Col·legi, la junta que em va succeir, presidida pel Dr. Miquel Vilardell, va seguir la tradició que s'havia instaurat (Figura 3) i després la va seguir el següent president, el Dr. Padrós

Figura 1. Nadala de 2017.

Les Nadales es comencen a preparar a l'inici de l'any per tenir temps d'explorar un camp en el no hi ha res o ben poca cosa escrita. Aquest any vàrem decidir examinar la influència que va tenir la tuberculosi en la producció artística, ja sigui literària, com musical o cinematogràfica.

Figura 2. Nadala de 2022.

També hem volgut assajar un nou model de Nadala, en la que en lloc de ser escrita per una sola persona, hi contribuïssin un grup de col·legiats. També per aquesta raó escollirem la influència de la tuberculosi en la vida cultural dels segles XIX i XX, ja que aquest sistema permet captar el criteri o la opinió o la sensibilitat de persones del COMB ben destacades en la seva activitat professional. En conseqüència hem demanat la opinió a 16 metges i metgesses, en forma d'un un text breu en el que comentessin el punt que hem mencionat en la obra que han escollir analitzar.

Hem seguit el següent procediment: enviar una carta invitant a un grup de metges a col·laborar amb un comentari sobre una de les obres que els hi oferim, en les que l'autor o el protagonista pateixen de tuberculosi i examini com la malaltia a influït en la història dels personatges de la novel·la, o de la òpera o de la pel·lícula.

Cada invitat pot escollir la obra que ha de comentar d'una llista que li oferim. A continuació reproduïm el text de la carta que vàrem enviar, invitant-lo a escriure un comentari:

Benvolgut company/a

T'escric per invitar-te a ser coautor de la Nadala del COMB de 2024.

El tema de la Nadala serà "La tuberculosi com inspiradora o protagonista d'obres literàries, de cinema u operes".

La tuberculosi fou una malaltia molt prevalent en els països europeus durant el segle XIX i primera meitat del XX, i va afectar a

Figura 3. Nadala de 2016.

un elevat nombre d'escriptors, cineastes i músics. En alguns d'ells la malaltia va condicionar o influir en la seva obra artística.

La Nadala aspira a examinar un conjunt d'obres artístiques i comentar sobre la manera en que la malaltia va influir en l'autor en el moment d'elaborar-la.

La teva col·laboració consistiria en la redacció d'un text de 1 foli i mig o màxim dos folis, comentant els següents punts: 1) resum breu de la obra; 2) per quina o quines raons el lector creu que la tuberculosi ha influït en la trama o en l'argument; 3) que preocupa a l'autor de la tuberculosi: mortalitat, limitació de la capacitat vital, contagiositat...; 4) Com considera l'autor la tuberculosi, d'una manera fatalista, com una malaltia inevitable, o com una malaltia que hem de combatre?; 5) Comenti els aspectes mèdics i terapèutics que surten en el text.

Si estàs d'acord en participar escull de la llista adjunta l'obra que t'agradaria comentar. Si en vols comentar-ne alguna que no està en la llista escriu-me, dient el títol, l'autor, i l'any de la publicació.

Cada aportació anirà signada, per lo que m'has d'indicar quin crèdit vols que aparegui, sota el teu nom. Si no hi ha resposta interpretaré que no desitges participar-hi. L'entrega del teu text hauria de ser a molt tardar el 30 d'abril. Els treballs que no s'hagin entregat no podran aparèixer en la Nadala.

Espero la teva resposta

Amicalment

Miquel Bruguera

A continuació els hi presento el llistat d'obres artístiques, que proposava als invitats a col·laborar en la Nadala, per que escollissin la obra que els hi agradaria comentar:

- Novel·les: *Nicolas Nickleby*, *Cims borrascosos*, *Els miserables*, *El doctor Centeno*, *El monje negro*, *La muntanya màgica*, *Cartes a Mahalta*, *Rius paral·lels*, *Pabellón de reposo*, 1984, *El aliento*, *El lápiz del carpintero*, *El jardinero fiel*, *La plaga blanca*.
- Opera: *La Traviata* *La bohème*.
- Pel·lícules: *Calles sin salida*, *Tres camaradas*, *Las campanas de Santa María*, *El otro amor*, *Pasión de los fuertes*, *El milagro de*

las campanas, *Diario de una camarera*, *Alfie*, *Duelo de titanes*, *Cowboy de medianoche*, *Amargo despertar*, *Moulin Rouge*, *El mar*, *Las necesidades de la vida*.

Aquesta es, sens dubte, una experiència arriscada, en part perquè no sabem quina habilitat crítica tindran els invitats a participar en la Nadala, i perquè en part el tema es nomes indirectament mèdic. Potser que el resultat sorprengui als que hem tingut aquesta iniciativa i no podrem deixar de fer Nadales participatives.

Bondad y felicidad. Una perspectiva salubrista: de lo individual a lo colectivo

José Luis Bimbela

Doctor en psicología y psicólogo salubrista.

Correspondencia:

José Luis Bimbela

E-mail: joseluis.bimbela.easp@juntadeandalucia.es

La Asamblea General de la ONU decretó, en la resolución 66/281 de 2012, que el 20 de marzo se celebre el Día Internacional de la Felicidad, para reconocer la relevancia de la felicidad y el bienestar como aspiraciones universales de los seres humanos y la importancia de su inclusión en las políticas de gobierno.

¿Qué presentaré en esta ponencia para celebrar, con enorme júbilo, ese maravilloso Día Internacional de la Felicidad?

En primer lugar, a mis maestros: La felicidad de Epicteto a Marina, pasado por Punset. La Bondad de Tizón a Davidson, pasando por Videgain.

En segundo lugar, mis descubrimientos: La salud es una habilidad (Gracias, Jadad). Y contempla cinco dimensiones, en un orden que es relevante: dimensión ética, dimensión física, dimensión emocional, dimensión social, y dimensión espiritual.

En tercer lugar, los vínculos de la bondad y de la felicidad con cada una de las cinco dimensiones citadas. Desde una perspectiva salubrista, claro.

En cuarto lugar, algunos recursos fundamentales para lograr una felicidad y una bondad sostenibles: desde la Tabla de Gim-

nasia Emocional (TGE) a la Eudemonía, pasando por los 6 verbos clave de la comunicación interpersonal bondadosa.

Finalmente, dos mantras especialmente significativos para pasar a la acción y lograr cambios duraderos. El primero: yo conmigo, yo contigo, nosotros y nosotras. El segundo: yo decido, yo hago, yo entreno, yo contagio.

Bibliografía recomendada

- Jadad AR, O'Grady L. ¿Cómo se debe definir la salud? *BMJ*. 2008;337: a2900.
- Bimbela JL. Autocuidado ético y emocional para sanitarios. *Educación Médica* 2022; 23(2):100717.
- Bimbela JL. Prevención del suicidio. Una perspectiva salubrista. De lo individual a lo colectivo. *Revista Folia Humanística* 2023; número 2. Volumen 3.
- Bimbela JL. *Bondad práctica y radical. Yo conmigo, yo contigo, nosotros y nosotras*. Desclée De Brouwer: Bilbao, 2023.
- Bimbela JL. *El Blog de Bimbela*: <https://www.easp.es/web/bimbela/>

Projecte col·laboratiu d'art i ciència

Mireia Calafell¹, Cristina Vilaplana²

¹La Sullivan. Barcelona. ²Unitat de Tuberculosi Experimental. Institut Germans Trias i Pujol. Badalona. Barcelona.

Correspondencia:

Mireia Calafell

E-mail: lasullivan@lasullivan.org

Cristina Vilaplana

E-mail: cvilaplana@igtp.cat

“Postdata” és un projecte de recerca i creació impulsat per la Unitat de Tuberculosi Experimental de l'Institut de Recerca Germans Trias i Pujol, La Sullivan i el CCCB per a crear un mapa de la memòria col·lectiva i cultural de la tuberculosi.

La tuberculosi és una malaltia contagiosa associada com poques a profundes desigualtats socioeconòmiques, la qual continua arrelada a les comunitats més vulnerables. Forma part de la vivència quotidiana de moltes persones migrades des de països amb incidències altes de la malaltia, però, a més, la tuberculosi està integrada en la nostra memòria col·lectiva, ja sigui a través d'històries familiars, de coneixements històrics o d'idees prestades de la literatura o el cinema. “Postdata” vol teixir aques-

tes memòries i experiències creuades prenent com a epicentre l'antic Sanatori Antituberculós situat al barri del Raval. És així com Nuria Alabao, escriptora, periodista i doctora en Antropologia, entrellàçarà històries personals, converses i intercanvis epistolars juntament amb diversos investigadors, creadors, metges, pacients, infermers i veïns d'un dels barris de Barcelona amb més incidència de la malaltia.

En aquest acte, Cristina Vilaplana, cap de la Unitat de Tuberculosi Experimental (UTE), i Mireia Calafell, poeta i membre de La Sullivan, llegiran fragments seleccionats de les interlocucions que Nuria Alabao ha intercanviat amb pensadors com Sayak Valencia, Teresa Caldeira, Pankaj Mishra, Dagmawi Wooubshet i Anne Boyer.